

Lausuntopyyntökysely

31.01.2017

Ohjeet:

Sähköisessä kyselylomakkeessa voi liikkua edestakaisin painamalla Edellinen- tai Seuraava -painikkeita. Kysely on mahdollista lähettää vastaamatta kaikkiin kysymyksiin, mutta osa kysymyksistä on merkitty pakollisiksi. Mahdolliset kysymyksiin annetut perustelut huomioidaan vastauksia analysoitaessa. Kyselyssä on runsaasti vastaustilaa lausujien vapaamuotoisille kommenteille. Vastauksia on mahdollista muokata ennen kyselylomakkeen lähettämistä. Kyselyn voi tarvittaessa keskeyttää painamalla Keskeytä-painiketta ja jatkaa vastaamista myöhemmin. Keskeytä-painikkeesta kysely vie automaattisesti sivulle, jossa on linkki jatkettavaan kyselyyn. Sivulla voi myös lähettää linkin sähköpostiisi. Viimeisen kysymyksen lopussa on Yhteenveto-painike, josta pääset tarkastelemaan laatimiasi vastauksia. Yhteenvetosivulta pääset muokkaamaan (Muokkaa vastauksia -painike) ja tulostamaan (Tulosta-painike) kyselyn. Tämän jälkeen kysely pitää vielä lähettää.

Vastauksien lähetys: Kun kyselyyn vastaaminen on valmis, paina kyselylomakkeen yhteenvetosivun lopussa olevaa Valmis-painiketta. Lähettämisen jälkeen kyselyvastausta ei ole enää mahdollista täydentää tai muokata.

Tämä on kyselyn tekstitiedostoversio, jota voi käyttää lausuntopyyntöä käsittelyn helpottamiseksi. Toimielimen käsittelyssä voidaan noudattaa esimerkiksi menettelyä, jossa lausuntoa työstetään tekstitiedostomuotoisena ja käsittelyn lopuksi tekstitiedostoon laaditut vastaukset syötetään kyselyyn.

Sähköisen kyselyn Internet-osoite: <https://www.webropolsurveys.com/S/392351745CE21196.par>

Lisätietoja lausuntopyyntöstä antavat:

Kyselyn tekniseen toteutukseen liittyvät kysymykset:

TAUSTATIEDOT

Vastaajatahon virallinen nimi

Kirkkonummen kunta

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi

Kati Kupiainen

Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot

Liisa Stähle, 050 594 1749, liisa.stahle(at)kirkkonummi.fi

Lausuntopyynnön käsittelypäivämäärä toimielimessä

13.3.2017

Toimielimen nimi

kunnanvaltuusto

Onko vastaaja*

kunta

sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä tai yhteistoiminta-alue
maakunnan liitto
muu kuntayhtymä tai kuntien yhteistoimintaelin
valtion viranomainen
järjestö
yksityinen palveluntuottaja
joku muu

Kysymykset

Kysymyksiä uudistuksen tavoitteista

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamisen tavoitteena on kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä hillitä palveluista aiheutuvia kustannuksia 3 miljardilla eurolla vuoteen 2029 mennessä.

1. Voidaanko uudistuksella kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin**
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Valinnanvapauden lisääminen ei välttämättä sellaisenaan kavenna väestön terveys- ja hyvinvointieroja. Valinnanvapautta voidaan kuitenkin pitää myönteisenä asiana. Valinnanvapaus nyt esitetyssä muodossa saattaa sen sijaan sisältää riskitekijöitä, jotka voivat lisätä eriarvoisuutta:

- *Perus- ja erityistason integraatio ei toteudu ehdotuksessa riittävällä tavalla, vaan sosiaali- ja terveyspalvelut näyttävät pirstoutuvan nykyisestä. Tämä todennäköisesti tulee vaikeuttamaan heikossa asemassa olevien oikea-aikaista hoitoon tai palveluihin pääsyä.*
- *Ihmisillä ei ole samanlaisia edellytyksiä tehdä valintoja.*
- *Asiakkaat, joilla on mahdollisuus itse kustantaa laajemmat tutkimukset ja hoidot kuin, mitä esimerkiksi suoran valinnan palveluihin tai asiakassetelipalveluihin kuuluu, ovat muuta väestönosaa paremmassa asemassa. Tämä merkitsee sitä, että terveys- ja hyvinvointierot eivät kapene, vaan saattaa käydä päinvastoin. Kapitaatioperusteinen korvausjärjestelmä myös osaltaan tukee tätä ja lisää mahdollista alidiagnoosin ja -hoidon riskiä (ei tehdä tutkimuksia riittävästi) verorahoilla toteutettavan hoidon osalta.*
- *Koska käytävissä oleva raha ei lisääny, asiakasmaksuja jouduttaneen suurella todennäköisyydellä korottamaan, tarjottavia palveluita supistamaan tai tasoa laskemaan. Palveluihin hakeutuminen saattaa näin viivästyä, jolloin hoidon aloittaminen pitkittyy.*
- *Valinnanvapauden kattaessa myös äitiys- ja lastenneurolaterveydenhuollon on vaarana, että varhainen tuki ja ennaltaehkäisevä työ lasten ja nuorten parissa vaikeutuu palveluntuottajakentän pirstoutuessa, valmiit yhteistyömallit eri toimijoiden (päivähoidon, terveydenhuollon, sosiaalihuollon) välillä rikkoutuvat ja esimerkiksi rokotuskattavuus voi laskea. Näin ollen lasten ja nuorten terveyserot saattavat kasvaa.*
- *Koska uudistus merkitsee toimijoiden määrän kasvua ja palveluiden pirstoutumista eri toimijoiden kesken, voi olla vaarana, että eri väestönosien ja eri puolilla maata asuvien sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertainen saatavuus heikkenee. Todennäköistä lienee kuitenkin, että ne väestöryhmät, joilla on valmiudet poimia palveluiden viidakoista itselleen sopivia vaihtoehtoja, saattavat olla nykyistä paremmassa asemassa.*
- *Palvelut saattavat keskittyä, mikäli pienet yksiköt eivät osoittaudu kannattaviksi, tai niillä ei lähtökohtaisesti ole riittäviä taloudellisia toimintaedellytyksiä esitetyssä valinnanvapausmallissa.*
- *Valinnanvapauden myötä oikeus vaihtaa vuoden välein maakunnan liikelaitosta tai sote-keskusta mahdollistaa asiakkuuden ja palvelujen välttelyn. Esimerkiksi lastensuojelussa tällaisessa tilanteessa voi lapsi jäädä kokonaan vaille tarvitsemaansa palvelua. Lastensuojeluasiakkaat tulevat yleensä muista palveluista. Jos nyt kokonaisuus pirstoutuu, kuinka voidaan varmistaa lastensuojelutarpeen esille ottaminen?*
- *On useita asiakasryhmiä, joille valinnanvapaus voi tuottaa vaikeuksia (esimerkiksi mielenterveys- ja päihdeongelmaiset). Keskeiseen rooliin nousevat palvelutarpeenarvio ja palvelutarpeenohjaus, jotta palveluja tarvitseville turvataan yhdenmukaiset mahdollisuudet asianmukaisiin palveluihin.*
- *Kun esimerkiksi ikääntyneellä henkilöllä alkaa ilmetä tarvetta palveluun tai apuun, miten varmistetaan, että henkilö osaa hakeutua oikeaan palveluun eri tyyppisten toimijoiden määrän ollessa suuri? Valinnanvapauden myötä toimijoiden määrä on runsas ja moninainen ja toimijoilla on erilaisia rooleja (suoran valinnan tuottajat, asiakassetelipalveluiden tuottajat, maakunnan liikelaitos ja henkilökohtainen budjetti).*

2. Edistääkö uudistus tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. **ei pääosin**
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Osalla väestöä uudistus lisää aidosti vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin, mutta sen arvioiminen, onko se tarkoituksenmukaista hoidon ja palvelun vaikuttavuuden kannalta, on sen sijaan haasteellista. Osalla väestöstä on lähtökohtaisesti huonommat edellytykset valintojen tekemiseen.

Valinnat todennäköisesti tullaan tekemään hoidon ja palvelujen vaikuttavuuden kannalta toisarvoisilla tekijöillä, koska tällä hetkellä ei ole useimmista sote-palveluista olemassa selkeitä laatu- ja vaikuttavuusmittareita.

Lakiesitys ei tuo esiin sitä, miten toimitaan, kun asiakas ei pääse haluamansa tuottajan palvelujen piiriin (esimerkiksi asiakaskiintiö on täynnä).

3. Antaako uudistus asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. **ei pääosin**
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Kun valinnanvapausjärjestelmä perustuu toisaalta suoran valinnan piiriin kuuluviin sosiaali- ja terveyskeskuksiin ja suun terveydenhuollon yksiköihin sekä toisaalta maakunnan liikelaitoksen antamiin asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetoinnin ja varsinaisen maakunnan järjestämiin palveluihin, on kokonaisuus eittämättä haasteellinen asiakkaalle, jotta asiakas löytäisi kulloiseenkin tilanteeseensa soveltuvan palvelun. Erityisesti silloin, kun asiakkaalle eivät enää riitä sosiaali- ja terveyskeskuksen tarjoamat palvelut esimerkiksi sosiaalihuollon osalta, miten asiakas kykenee arvioimaan tilanteeseensa sopivan palvelun / palveluntuottajan?

Todennäköisintä lienee, että silloin, kun asiakas tarvitsee pääosin vain sosiaali- ja terveyskeskuksen tai hammashoidon palveluita, valinnanvapausuudistus näyttäytyy asiakkaalle riittävänä mahdollisuutena sopivan palvelun saamisessa. Eli silloin, kun palvelun tai hoidon tarve jää satunnaiseksi, uudistus voi parhaiten tukea asiakasta omaan tilanteeseen sopivan hoidon ja palvelun saamisessa.

Asiakkailla/potilailla on pääosin tiedollinen epäsuhta ammattilaiseen nähden, minkä vuoksi oikean ammattilaisen löytäminen ja valinnan tekeminen on vaikeaa. Riittäviä ja toimivia laatu- ja vaikuttavuusmittareita ei ole. Asiakas- ja maksusetelien käytön myötä asiakas/potilas voi joutua tekemään useita valintoja yhden kokonaisuuden hoitamiseksi. Tämä on työlästä sekä saattaa

hidastaa hoidon tai avun etenemistä. Lisäksi se saattaa nostaa sekä suoria hoitokustannuksia että hoitojen pitkittymisestä aiheutuvia välillisiä kustannuksia.

Jotta asiakas saisi kulloiseenkin tilanteeseen sopivan palvelun, edellyttää se vahvaa panostusta palvelutarpeenarviointiin ja palvelutarpeenohjaukseen. Siirtymävaiheessa tämä muodostuu hankalaksi, koska sosiaali- ja terveydenhuollossa ei vielä ole olemassa laaja-alaista palvelutarpeenarviointi- ja palveluohjaushenkilökuntaa.

Hallituksen esityksen 21 §:ää koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan: ”Asiakas maksaisi asiakassetelillä annettavasta palvelusta vain sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain mukaisen asiakasmaksun. Asiakas voisi halutessaan käyttää omia varojaan ja maksaa asiakassetelin arvon lisäksi itse lisäpalveluita. Tällöin hän maksaisi itse palvelun hinnan ja asiakassetelin erotuksen.” Kaikilla asiakkailta ei ole taloudellista mahdollisuutta lisäpalvelujen hankintaan.

4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palveluntarpeita, toteutuuko uudistuksessa asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteensovitettuja palveluita?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. **ei pääosin**
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapamuotoiset huomiot

Mekanismit palveluiden integraation toteutumiseksi ovat vaillinaiset.

Valinnanvapauslainsäädäntöön sisältyvä palvelun tuottajien pirstaleisuus hankaloittaa hoito- ja palveluketjujen sujuvaa toteuttamista. Maakunnalla ei varteenotettavia välineitä varmistaa hoito- ja palveluketjuja, kun tuottajakenttä on hajanainen. Kokonaisuuden hallinta vaarantuu ja kokonaisvastuu potilaan hoidosta tai asiakkaan kokonaispalvelusta ontuu.

Sairastuneella henkilöllä ei usein ole kykyä ja/tai voimia etsiä itselleen tarpeellisia palveluja tai tunnistaa palvelutarvetta, mikä lisää erityisesti riskiä palvelu- ja hoitoketjujen katkeamiselle. Sekä suorat että välilliset kustannukset kasvavat rikkonaisen hoito- ja palveluketjun vuoksi.

Tietojen sähköinen siirtyminen eri potilastietojärjestelmien sekä Kanta-arkiston välillä on liian kankeaa. Potilastietojärjestelmien toiminnallisuus ja käytettävyysominaisuudet ovat nykyiselläänkin ongelmallisia eikä kytkentä Kanta-arkistoon tuo tähän helpotusta niin kauan, kun tieto ei siirry automaattisesti kahdensuuntaisesti ilman erillisiä tiedonhakuja arkiston ja potilastietojärjestelmän välillä. Kankeat tietojärjestelmät myös heikentävät potilasturvallisuutta, sillä tiedon laatu ja siirrettävyys eivät tue palvelun tuottamista tehokkaasti. Tietojärjestelmien tulisi myös olla nykyistä paljon enemmän automatisoituja, jotta niiden käyttö olisi nopeaa ja potilasturvallisuutta sekä käytettävyyttä tukevaa. Apotti tuo toki Uudenmaan osalta tähän ratkaisua vuonna 2020. Näin ollen tärkeäksi muodostuukin Epicin tietojärjestelmän laajentaminen koskemaan koko Uuttamaata – niin järjestäjä- kuin tuottajapuolta.

5. Antaako uudistus riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei**
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Uudistus merkitsee sitä, että verovaroin kustannettavien palveluiden piiriin siirtyy sellaisia asiakkaita, jotka ovat tähän asti käyttäneet sairausvakuuksella tuettuja yksityisiä palveluita. Samanaikaisesti kuitenkin valtion rahoitus maakunnille sote-palveluihin tiukkenee. Tämä saattaa muodostua yhdeksi riskiksi kolmen miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoitteelle.

Laaja ja laadukas valinnanvapaus edellyttäisi lisärahoitusta, joten on uhka, että tämä nostaisi kustannuksia. Toisaalta tiedetään kuitenkin, että valtio ohjaa tiukalla rahoitusraamilla maakuntia. Lisäksi hallinnolliset ja sopimuksiin ja niiden hallinointiin liittyvät kustannukset kasvavat sote- ja maakuntauudistuksen sekä valinnanvapauden toteuttamisen myötä. On pelko, että osa euromääräisestä säästötavoitteesta joudutaan hakemaan maakunnan liikelaitoksen alaisista toiminnoista tai/sekä nostamalla asiakasmaksuja tuntuvasti.

Lakiesitys edellyttää palveluntuottajien yhtiöittämistä. Yhtiöittäminen ei sinällään julkisen talouden näkökulmasta ole kustannuksia alentava ratkaisu. Lakiesityksessä ei ole riittävällä tavalla varmistettu sitä, etteivät yritykset tulisi tavoittelemaan asiakkaikseen ainoastaan suhteellisen terveitä työikäisiä henkilöitä, jotka käyttävät palveluita vähän.

Mikäli paljon palveluita käyttävät potilaat hoidetaan yhtiöiden vastuulla, syntyy maakunnalle paineita korottaa ko. palveluiden tuottajille korvausta. Tämä puolestaan heikentää maakunnan kykyä pysyä asetetuissa, tiukoissa taloustavoitteissa, mikä lisää paineita maakunnan liikelaitoksen palveluiden sopeuttamiseen.

Yhtiöittäminen voi lisätä kustannuksia palvelujärjestelmän muussa osassa, esimerkiksi erikoissairaanhoidossa. Yksityiset yritykset voivat lisäksi antaa nykyistä enemmän / kevyemmin lähetteitä erikoissairaanhoidon puolelle.

Tietojärjestelmien hankinta- ja ylläpitokustannukset tulevat kasvamaan merkittävästi. Tämä voi nostaa palveluntuottajien investointikustannuksia ja ohjata hakemaan katetta näille kustannuksille palvelujen sisällön kustannuksella.

Lakiesityksen mukaan tuottajalla on aina korvausvelvollisuus hoitovirheissä, mikä sinänsä on kannatettavaa, mutta se tulee todennäköisesti nostamaan potilasvakuutusmaksuja ja siten myös yhtiöiden kustannuksia. Nyt nämä kustannukset ovat kaatuneet erikoissairaanhoidon kautta kunnille.

Esitetyn sote- ja maakunta-uudistuksen ja valinnanvapausmallin monimutkaisuuden ja sopimusperusteisuuden vuoksi järjestelmän kustannukset tulevat suurella todennäköisyydellä nousemaan merkittävästi.

6. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. **ei pääosin**
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Demokratian toteutuminen riippuu muun muassa järjestäjän vahvuudesta toimia roolissaan siten, että kansanvaltaisuus toteutuisi sen kautta palvelutuotannossa. Muutoin vaarana on, että tuottajien valta ja asema kasvaa niin merkittäväksi, että kansanvaltaisuus vaarantuu.

Esitetyssä mallissa maakunnan todellisen päätäntävällän ja demokratian toteutumisen kannalta merkitystä on muun muassa sopimusohjauksen osaamisella ja onnistumisella. Tämä edellyttää tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa, valvontaa ja ennen kaikkea tähän tarkoitukseen tietoisesti suunnattua resurssia. Uhkana on, että uuden mallin toimintaan liittyvät haasteet vievät huomiota pois vaikuttavuuteen ja sisältöön sekä näiden kehittämiseen liittyvistä ydinkysymyksistä (muun muassa asiakkaan kannalta sujuvista ja integroiduista hoito- ja palveluketjuista).

Demokratian toteutumisen kannalta myönteistä on, että sote- ja maakuntauudistuksen hallituksen esitysluonnokseen alun perin sisältynyt palvelulaitos on muutettu maakunnan liikelaitokseksi.

Vaarana on alueellisen demokratian toteutumisen kannalta se, että keskisuurten kuntien alueilta maakuntavaltuustoon tulee valittua varsin vähän henkilöitä. Esitetty malli suosii suurempia väestökeskittymiä. Huolenaiheeksi jää, miten pääkaupunkiseudun ulkopuolella asuvan väestön palvelutarpeet tulevat riittävällä tavalla huomioon otetuksi.

Maakunnan asukkaiden mahdollisuudet vaikuttaa varsinkaan yksityisten yhtiöiden tuottamiin palveluihin ovat vähäiset. Kansanvaltaisuutta voi vahvistaa antamalla maakunnille mahdollisuuden tuottaa myös valinnanvapauden piiriin kuuluvat palvelut omana toimintana ilman yhtiöittämisvelvoitetta. Tällöin demokraattisesti valituilla päättäjillä on todellisia vaikutusmahdollisuuksia tuotettaviin palveluihin ja niistä aiheutuviin kustannuksiin.

7. Edistääkö uudistus toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa, millä voidaan varautua tulevaisuuden haasteisiin?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Uudistus edistää uusien toimintatapojen muutosta, mutta ei kaikin osin välttämättä oikeaan suuntaan. Muutos on esitetty toteutettavaksi liian nopealla aikataululla suhteessa muutoksen laajuuteen.

Kysymyksiä lakiluonnoksen yksityiskohdista

8. **Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa** säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveystalvveluista.

8a. Ovatko säännökset suoran valinnan palveluista riittävän selkeitä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat yhtiöittävien valinnanvapauspalveluiden piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin palveluihin?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei**
- e. ei kantaa

Jos ei, miten olisi tarkoituksenmukaista määrittellä ne perusteet, joilla maakunnat määrittelevät tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat perustason ja laajennetun perustason palvelut?

Vapaamuotoiset huomiot

Tämä vaatisi huomattavaa selkeyttämistä. Se helpottaisi lain toimeenpanoa.

8b. Turvaako maksusetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin**
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Koska maksusetelijärjestelmään on sote-keskuksella vaihtoehtoinen tapa, kuten tuottaa ko. palvelut itse tai hankkia ne toiselta palveluntuottajalta ostopalveluna, hankaloituu maakunnan ohjaus. Toki tämä myös vaikeuttaa tuottajaa, koska tuottajan täytyy varautua maksusetelijärjestelmän sijaan myös muihin vaihtoehtoihin, koska asiakas voi kieltäytyä maksusetelin käyttöönotosta. Rinnakkaiset vaihtoehdot vaikeuttavat sekä maakunnan että tuottajan mahdollisuuksia toiminnan ennakointiin.

8c. Onko maksusetelijärjestelmässä sote-keskuksen oikeuksista ja velvollisuuksista säädetty tarkoituksenmukaisesti?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei**
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Lakiesityksessä esitetään, että kokonaisvastuu asiakkaan palvelukokonaisuudesta, palvelun laadusta ja vaikuttavuudesta on suoran valinnan palvelun tuottajalla. Säännös ei ota kantaa siihen, miten palveluntuottaja voi vastata maksusetelin perusteella tuotetun palvelun laadusta, kun asiakas voi valita minkä tahansa palvelun tuottajan. On myös hyvä kysymys, miten toisen palveluntuottajan laatua voi edes valvoa, jos asiakas ei palaa maksusetelin myöntäjälle tai paluu tapahtuu esimerkiksi vuoden kuluttua.

Maksusetelit lisäävät myös hallinnointikustannuksia.

Lakiesityksessä todetaan, että jos asiakas kieltäytyy vastaanottamasta maksuseteliä, suoran valinnan palvelun tuottaja vastaa asiakkaan sosiaali- ja terveystalvelujen tuottamisesta muulla tavoin. Tuottajan on oltava riittävän suuri, jotta se kykenee varautumaan myös toisenlaiseen vaihtoehtoon.

8d. Mahdollistaako maksusetelijärjestelmä asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa**

Vapaamuotoiset huomiot

Kysymykseen on vaikea vastata täysin yksiselitteisesti, koska tilanne riippuu siitä, mistä palvelusta on kysymys. Valinnanvapaus koskee maksusetelin yhteydessä lähinnä palveluntuottajan valintaa.

9. **Lakiluonnoksen 4 luvussa** säädettäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos ja sen toimipiste. Antavatko säännökset asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita palvelujen tuottaja?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Laki antaa maakunnan liikelaitokselle mahdollisuuden tarjota perustason palveluita ja erityistason palveluita joko samassa toimipisteessä tai eri toimipisteissä. Lain mukaan asiakas voi valita sosiaali- ja terveydenhuollon perustason ja erityistason toimipisteen niiden palveluiden osalta, joita ei ole saatavilla sosiaali- ja terveyskeskuksista tai suun hoidon yksiköistä.

Se, että perustason ja erityistason palvelut olisivat eri toimipisteissä, voi tietyissä tilanteissa hankaloittaa asiakkaan saamaa kokonaisvaltaista hoitoa tai palvelua ja merkitä asiakkaalle kahta erillistä valintaa. Ottaen huomioon, että asiakkaalla on suoran valinnan osalta valittavana sosiaali- ja terveyskeskus ja suun terveydenhuollon yksikkö (mikäli asiakas ei tee valintaa, maakunta osoittaa suoran valinnan osalta lähimmät pisteet), joutuu asiakas näin ollen tekemään parhaassa tapauksessa neljä erilaista valintapäätöstä. Lisäksi on otettava huomioon, että kaikilla ei ole kykyä tai halua käyttää valinnanvapauttaan oman tai läheistensä edun mukaisesti.

Lakiesityksen mukaan asiakas voisi valita halutessaan maakunnan liikelaitoksen ja sen toimipisteen mistä tahansa maakunnasta asuinpaikastaan riippumatta, jos valintaoikeutta ei ole erikseen rajoitettu. Valitulla maakunnan liikelaitoksella ei olisi velvollisuutta tuottaa kotiin vietäviä palveluita maakunnan ulkopuolelle. Esityksessä mainitaan, että näin ollen asiakkaan vastuulla olisi ottaa kotiin vietävät palvelut huomioon valintaa tehdessään. Tässä kohtaa lakiesitys ei ole johdonmukainen, vaan se jättää asiakkaan huonompaan asemaan kuin jos asiakas olisi valinnut liikelaitoksen toimipisteen oman maakunnan alueelta. Näissä tilanteissa voi olla, että toisen maakunnan toimipisteen valinta voi osoittautua kokonaisuudessaan asiakkaan edun vastaiseksi.

10. **Lakiluonnoksen 5 luvussa** säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä.

10a. Ovatko säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei**
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Asiakasseteli ei anna potilaalle erityisiä vaikutusmahdollisuuksia tarvitsemiensa palveluiden toteutukseen. Päätösoikeus asiakasetelin myöntämisestä on palveluntuottajalla (maakunnalla) ja

asiakas voi vain valita, mistä hän palvelun hakee. Vaikka lainsäädäntö antaa mahdollisuuden tehdä valinnan, mutta riittäviä ja toimivia laatu- ja vaikuttavuusmittareita valinnan perusteeksi ei ole käytettävissä. Myös henkilöiden kyky tehdä valintoja vaihtelee suuresti, ja heillä on tiedollinen epäsuhta ammattilaiseen verrattuna. He eivät välttämättä osaa valita tarvitsemaansa palvelua tai palveluntuottajaa oman hoidon tai tuen tarpeen kannalta tarkoituksenmukaisesti.

10b. Turvaako asiakassetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei**
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Riittäviä ohjaus- ja vaikutusmahdollisuuksia heikentää se, että palveluntuottajien kirjo on suuri. Jotta maakunnalla olisi realistisia mahdollisuuksia arvioida palveluntuottajien kykyä tuottaa laadukkaita ja vaikuttavia palveluita, edellyttäisi se huomattavia uusia resursseja tähän tehtävään. Ohjauksen ja talouden hallinnan kannalta on hankalaa, että asiakkaalla on oikeus kieltäytyä asiakassetelin käytöstä, ja tällöin maakunnan liikelaitoksen on vastattava palvelujen tuottamisesta muulla tavoin.

10c. Ovatko asiakassetelijärjestelmän käyttöönottoa koskevat maakunnan päätöksentekoa koskevat rajaukset riittäviä ja turvaavatko ne asiakkaan valinnanvapauden toteutumisen?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Maakunta päättäisi, missä palveluissa asiakasseteli otetaan käyttöön. Käyttökohteet vaihtelisivat maakunnittain. Uudenmaan osalta valinnanvaraa palveluntuottajista on hyvin, toisin kuin useimpien muiden maakuntien. Maakunnalle annettava päätäntävalta tässä asiassa saattaa johtaa kansallisella tasolla alueelliseen eriarvoisuuteen.

Valinnanvapauslakiesityksen 21 § (asiakassetelillä annettavat palvelut) antaa maakunnille mahdollisuuksia määritellä maakunnan olosuhteet huomioiden ne sosiaali- ja terveystaloudelliset mahdollisuudet, joiden järjestämisessä voi käyttää asiakasseteliä. Asiakassetelin käyttöönotto voi vaikeuttaa kustannusten ennakointia, koska jos asiakas kieltäytyy hänelle tarjotusta asiakassetelistä, maakunnan liikelaitoksen on tuotettava ko. sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut muulla tavoin. Näin ollen on vaarana, että kustannusten kasvun hallinta vaikeutuu.

Turvaako tämä kyseinen pykälä asiakkaan valinnanvapauden toteutumista, riippuu maakunnan tulevasta käyttöönoton laajuutta koskevista päätöksistä. Toki on muistettava, että valinnanvapaus ei saa olla tärkeämpää kuin asiakkaan saama laadukas ja turvallinen hoito / palvelu.

11. Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Lakiesityksessä mainitaan, että henkilökohtainen budjetti voidaan myöntää niille, jotka tarvitsevat jatkuvaa tukea tai apua ja jotka pystyvät joko itse tai tuettuna suunnittelemaan ja hallinnoimaan oman palvelukokonaisuutensa. Arkikokemuksen mukaan tämä joukko on varsin pieni jatkuvaa tukea ja apua tarvitsevien asiakkaiden keskuudessa.

Henkilökohtaisessa budjetoinnissa on periaatteellisesti myönteistä

- *yksi henkilökohtainen päätös budjetin määrästä, jolloin erillisiä palvelukohtaisia päätöksiä ei enää tarvittaisi*
- *henkilökohtainen budjetti tarjoaa asiakkaalle mahdollisuuden vaikuttaa asiakasseteliä enemmän myös palvelun sisältöön eikä pelkästään tuottajan valintaan*

Koska maakunnalla on kaiken kaikkiaan niukkenevasti rahaa käytettävissään, jäävätkö henkilökohtaisen budjetoinnin ideaalivaikutukset toteutumatta?

Ryhmä, joka kykenisi hallitsemaan henkilökohtaista budjettia, tulee olemaan varsin marginaalinen ryhmä. Näin ollen tukeen on varattava riittävät resurssit, koska tukea tullaan tarvitsemaan todella paljon ja säännöllisesti. Lisäksi on riski, toteutuuko asiakkaan itsemääräämisoikeus, jos henkilökohtaista budjettia hallinnoivat esimerkiksi omaiset.

12. Valinnanvapauslainsäädännön myötä esitetään potilaslakiin ja sosiaalihuollon asiakaslakiin lisättäväksi uusi luku päätöksenteon tukemisesta (tuettu päätöksenteko). Valinnanvapauslainsäädäntöön sisältyisi potilaille ja asiakkaille erilaisia valinnanmahdollisuuksia (muun muassa suoran valinnan palvelut, maksuseteli, asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti). Näissä erilaisissa valintatilanteissa asiakkaat voivat tarvita tukea valintoja tehtäessä. Onko tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei**
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Päätöksenteossa tukevan henkilön asema ja tehtävä on varsin haasteellinen. Tehtävään ei voi nimetä toisaalta henkilöä, jolla on sidonnaisuuksia palvelujen järjestäjään tai tuottajaan. Vastaavasti olisi huomioitava, että tehtävään nimettävällä henkilöllä ei saisi myöskään olla henkilökohtaista intressiä asiassa, jota päätöksenteko koskee. Lakiehdotus ei aseta ko. henkilölle koulutusta koskevia kelpoisuusvaatimuksia. Näkemyksemme mukaan tätä kuitenkin tulisi harkita.

Tehtävä edellyttää varsin hyvää uuden sosiaali- ja terveysjärjestelmän tuntemusta, mm. mitkä ovat suoran valinnan palveluja, maksusetelipalveluja, asiakassetelipalveluja ja milloin henkilökohtainen budjetti on mahdollinen. Tehtävän hoitajan tulisi olla sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilainen, jolla on vaitiolo- ja salassapitovelvollisuus. Tätä varten tulisi varata maakunnan oma resurssi.

Tähän tarkoitukseen varatun henkilöstöresurssin osalta tulisi selvittää, voitaisiinko tähän järjestää nykyiseen potilas- ja sosiaaliasiamiestoimintaan rinnasteinen järjestely tai voitaisiinko se sisällyttää osaksi potilas- ja sosiaaliasiamiehen toimintaa.

13. **Lakiluonnoksen 7 luvussa** säädettäisiin palvelun tuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä.

13a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Maakunnalla on monenlaisia vaikuttamismahdollisuuksia hyväksymismenettelyn osalta. Maakunta hyväksyy suoran valinnan palvelun tuottajan ja tekee näiden kanssa sopimukset suoran valinnan palvelujen tuottamisesta. Maakunnat vaikuttavat esimerkiksi sopimusten sisällön ja sopimusohjauksen kautta. Lisäksi maakunnilla on mahdollisuus mm. asettaa suoran valinnan palveluntuottajille lisäehtoja lakisääteisten vaatimusten lisäksi. Palveluntuottajana voi toimia vain tuottaja, jonka palvelut ovat ehtojen mukaisia. Maakunta voi peruuttaa hyväksymisen, jos tuottaja ei enää täytä laissa säädettyjä vaatimuksia ja maakunnan asettamia ehtoja. Hyväksymismenettely edellyttää maakunnalta erityisosaamista, mikä pitää ottaa huomioon maakunnan järjestämisvastuuseen liittyvien tehtävien resurssoinnissa.

Myönteistä on lakiesitykseen sisältyvä oikeutta saada omalla äidinkielellä palveluja turvaava säännös, jonka mukaan kaksikielisessä maakunnassa suoran valinnan palvelut on tuotettava suomen ja ruotsin kielellä. Maakunta voi myöntää poikkeuksen velvollisuudesta tuottaa palveluja sekä suomeksi että ruotsiksi. Edellytyksenä on kuitenkin, että palvelun tuottajan toimipisteen sijaintialueella olisi väestön tarvetta vastaavasti tuottajia, joilta asiakas saisi palvelut omalla kielellään.

13b. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Sopimusten määrän kasvaminen tulee lisäämään hallinnointikustannuksia ja tekee järjestelmästä kankean. Maakunnan mahdollisuus muuttaa korvausten määrää ja perusteita 30 vuorokauden varoitusajalla vaikuttaa liian lyhyeltä.

Esitetyn lakiluonnoksen mukaan tuottajilla on oikeus irtisanoa toistaiseksi voimassa oleva sopimus maakunnan kanssa kuuden kuukauden irtisanomisaajalla. Irtisanomisaika on lyhyt, koska maakunnan on vaikea järjestää korvaavia palveluita asiakkaille tässä ajassa.

Lakiluonnoksen mukaan maakunta voi irtisanoa suoran valinnan palvelun tuottajan kanssa tehdyn sopimuksen, jos palvelun tuottaja on toistuvasti jättänyt noudattamatta lakisääteisiä velvoitteitaan tai lakiluonnoksen mukaisia sopimusehtoja. Tämä on perusteltua.

Irtisanomisaika on kolme kuukautta siitä, kun irtisanomisesta on ilmoitettu palveluntuottajalle. Tosin irtisanomista ei voida tehdä ennen korjaamiselle annettua määräaikaa. Tämä voi asettaa palveluntuottajalle hankaluuksia toiminnan sopeuttamiseksi ja myös maakunnalle asiakkaiden palveluiden saatavuuden heiketessä.

14. Lakiluonnoksen 8 luvussa säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palvelun tuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. **ei pääosin**
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapamuotoiset huomiot

Maakunnan liikelaitoksen velvollisuudesta yhtiöittää suoran valinnan palvelujen ja maksu- ja asiakaseteleillä annettavien palvelujen tuottaminen muodostaa toteutuessaan yhden riskitekijän hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamisen, sosiaali- ja terveydenhuollon integraation toteutumisen sekä kolmen miljardin euron kustannusten kasvun hillitsemisen näkökulmasta. Lisäksi on huomioitava, että merkittävät lainsäädäntöasiantuntijat pitävät myös ratkaisua kyseenalaisena. Sote- ja maakuntauudistus on jo sinänsä mittava sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmää koskeva uudistus, joten yhtiöittämisvelvoitteen sisällyttäminen tähän voisi vaarantaa uudistuksen myönteisten vaikutusten toteutumisen. Tämä etäännyttää myös demokraattisen ohjauksen mahdollisuuksia ja lisää byrokratiaa erillisine sopimusmenettelyineen.

Suoran valinnan palvelujen tuottajat ilmoittavat julkisessa tietoverkossa enimmäisasiakasmääränsä sekä sen, paljonko uusia asiakkaita ne pystyvät ottamaan asiakkaikseen. Mikäli käy niin, että suoran valinnan palvelujen tuottajia ei ole riittävästi, koska maakunnalla ei ole tässä omaa tuotantoa, maakunnalla ei ole mekanismeja ottaa vastuuta niistä asiakkaista, jotka kenties jäävät ilman suoran valinnan palvelujen tuottajaa.

On myönteistä, että suoran valinnan palvelun tuottajan vastuulla on ohjata asiakas hakeutumaan palvelutarpeenarvointiin maakunnan liikelaitokseen silloin, kun suoran palvelun tuottajan vastuulla ei ole asiakkaan tarvitsemat palvelut.

Lakiluonnos velvoittaa palveluntuottajia sinänsä asianmukaisesti tuottamaan maakunnalle tietoa velvoitteidensa noudattamisesta tiedonhallintapalvelua käyttäen. Avoimeksi jää, onko varmistettu, onko realistista saada käyttöön kattava ko. tiedonhallintapalvelu.

15. Lakiluonnoksen 9 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajalle suoritettavista korvauksista.

15a. Ovatko suoran valinnan palveluita koskevat kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat edellytykset riittäviä turvaamaan palvelujen riittävä rahoitus?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. **ei pääosin**
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Lakiluonnoksen 51 §:n mukaisesti säädettäisiin valtakunnallisesti yhtäläisestä kiinteää korvausta koskevasta määrittelystä. Kiinteä korvaus perustuisi ns. kapitaatiomalliin eli asukasmäärään ja tarvetekijöihin perustuvaan rahoitukseen, jonka mukaisesti kiinteä korvaus maksettaisiin asiakkaan listautumisen perusteella ja palveluntuottajan kokonaiskorvaus perustuisi rahoitukseen, jonka mukaisesti kiinteä korvaus maksettaisiin asiakkaan listautumisen perusteella ja palveluntuottajan kokonaiskorvaus perustuisi listautuneiden henkilöiden lukumäärään. Maakunnalla olisi velvollisuus korvata suoran valinnan palveluista vähintään 4/5 kiinteänä korvauksena.

Kapitaatiomalliin sisältyy riski, että se aiheuttaa alidiagnosointia ja -hoitoa: Valitaan helpoin ja nopein hoitotapa, joka ei välttämättä ole kuitenkaan tarkoituksenmukaisin ja henkilön edun mukainen. Esimerkiksi sairauden toteamiseksi tai hoitamiseksi tarpeelliset laboratorio- tai kuvantamistutkimukset jää tekemättä tai esimerkiksi poistetaan hammas enemmän kuin juurihoidetaan. Saattaa muodostua riskiksi, että laajat, aikaa vievät hoidot tullaan ohjaamaan maakuntien liikelaitokseen.

Kapitaatioperusteisessa mallissa on riski, että yritykset tulevat tavoittelemaan erityisesti terveitä, harvoin palveluita käyttäviä työkäisiä henkilöitä asiakkaakseen. Yritysten sijoittumiseen palvelurakenteessa tulee vaikuttamaan myös alueen väestöpohja: Hyvinvoiville alueille palveluntuottajia saa helposti mutta haasteellisemmille alueille ei saman suuruisella kapitaatiolla ehkä saada tuottajia.

Kapitaatioperuste saattaa osaltaan myötävaikuttaa siihen, että asiakasmaksut tulevat nousemaan tai tarjottavat palvelut supistumaan, koska maakuntien käytettävissä oleva raha ei lisäänty.

15b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. **ei pääosin**
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Kannustinperusteisten korvausten käyttöönotto edellyttää nykyistä huomattavasti enemmän tietoa eri sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen laatuun ja kustannustehokkuuteen liittyvistä mittareista. Todennäköisesti kannustinperusteisten korvausten käyttöönotto ei ole uudistuksen alkuvaiheessa mahdollista.

16. **Lakiluonnoksen 11 luvussa** säädettäisiin lain voimaantulosta. Ovatko 71 §:n mukaiset siirtymäsäännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Kansantalouden kokonaisnäkökulmasta valinnanvapaus olisi turvallisempaa ottaa käyttöön siinä vaiheessa, kun nykyisen toiminnan siirto maakuntien järjestämisvastuulle on saatu toteutettua asianmukaisesti maakunnan liikelaitoksen alaisuuteen ilman alkuvaiheen yhtiöittämistä. Näin ollen etenkin Uudenmaan osalta olisi perusteltua toteuttaa vuoden 2019 alusta uudistus siten, että varmistetaan sosiaali- ja terveyspalvelujen katkeamaton saatavuus koko maakunnan tasolla erilaisten toimijoiden yhdistäessä omien organisaatioidensa toiminnan ja henkilöstön uuden maakunnan alaisuuteen. Jotta valinnanvapaus saataisiin hallitusti toteutettua, tulisi se ottaa käyttöön vasta, kun uudelle maakunnalle on saatu luotua uuden organisaation edellyttämät hallinnolliset ja tekniset puitteet.

Uudellamaalla maakunnan muodostaminen on mittava ja laaja uudistus (muun muassa koskee noin 50 000 – 60 000 työntekijää). Kansalaisten palveluiden katkeamaton saatavuus siirtymävaiheessa (vuodenvaihe 2018 – 2019) on turvattava. Vuosina 2019 – 2021 olisi syytä keskittyä uuden maakunnan toiminnan perusteiden luomiseen ja vakiinnuttamiseen. Rahaliikenteen hoito (muun muassa henkilöstön palkan maksu ja asiakasmaksujen perintä) on esimerkiksi Uudenmaan maakunnan osalta merkittävä yksittäinen hallinnollinen toimenpide, joka edellyttää vuosina 2017 ja 2018 paljon valmistelutyötä ja ratkaisuja. Potilas- ja asiakastietojärjestelmät ovat hyvin erilaisia johtuen kuntien ja muiden toimijoiden tämänhetkisestä tilanteesta. Esimerkiksi Apotti-tietojärjestelmä (Epic) on käyttöönottovaiheessa asteittain vuosina 2018-2020. Siitä saatavat hyödyt aktualisoituvat vasta vuoden 2020 jälkeen.

Valinnanvapauden mekanismit tulisi ottaa käyttöön vasta vuoden 2022 alusta lukien. Silloin maakunta ehdisi perustaa yhtiöt hallitusti ja maakunnan yhtiöillä olisi valmius tasavertaisesti kilpailla yksityisen sektorin yhtiöiden kanssa. Esitetyn aikataulun mukaisesti maakuntien palvelutuotantoa aletaan yhtiöittää vasta 2019. Näin ollen maakunnan asukkaat voisivat alkuvaiheessa listautua vain yksityisiin yrityksiin, eivät maakunnan palveluihin. Yksityiset yrittäjät saavat näin merkittävän kilpailuedun viestinnän ja markkinoinnin osalta, koska heillä rakenteet palvelutuotantoon ovat valmiina 2019.

Lakiluonnoksessa esitetty siirtymäaika on aivan liian lyhyt näin mittavan uudistuksen toteuttamiselle. Riski kustannusten hallitsemattomalle kasvulle on huomattava. Tämä lakiluonnos ei tue parhaalla tavalla järjestämislakiluonnoksen mukaista sosiaali- ja terveydenhuollon integraatiota. Sen sijaan palvelujen tuotanto pirstaloituu, hoito- ja palveluketjujen toimivuus heikkenee, kokonaisvastuu ja kokonaisuuden hallinta vaarantuu, eriarvoisuus kasvaa ja hallinnointikustannukset nousevat.

17. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

- a. kyllä

- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin**
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Onnistunut järjestäjän rooli edellyttäisi mahdollisuutta tuottaa myös itse laajasti sote-palveluita, jotta järjestäjällä pitkällä tähtäimellä säilyy osaaminen palveluiden sisällöstä sekä hoito- ja palveluketjujen toimivuudesta.

Järjestämisvastuuseen kuuluu kustannusten kasvun hillitseminen. Palveluiden rahoitusvastuu on maakunnalla. Arvioitu kustannusten kasvun supistamisvaade on merkittävä. Näin maakunnan liikkumavara palveluiden järjestämisessä on nykyistä heikompi. Sosiaali- ja terveystalouden tuottajien määrän kasvu ja pirstaloituminen vaikeuttaa maakunnan tehtävää vastata asiakkaan kannalta tarkoituksenmukaisista hoito- ja palveluketjuista. Riski sille, että sosiaali- ja terveydenhuollon integraatio heikkenee nykyisestäään, on suuri. Paljon sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita tarvitsevien asema todennäköisesti heikkenee.

18. Antaako esitys riittävät edellytykset sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoiden syntymiseen?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin**
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Esitetyn aikataulun mukaisesti maakuntien palvelutuotantoa aletaan yhtiöittää vasta 2019. Näin ollen maakunnan asukkaat voivat listautua vain yksityisiin yrityksiin, eivät maakunnan palveluihin. Isot yksityiset toimijat saavat muun muassa merkittävän kilpailuedun viestinnän ja markkinoinnin osalta, koska heillä rakenteet palvelutuotantoon ovat valmiina jo 2019. Palveluntuottajille esitetyt vaatimukset sulkevat myös pois pienet yrittäjät ja ammatinharjoittajat, sillä tuottamiskustannukset tietojärjestelmähankintoihin, kohonneeseen potilasvakuutusmaksuineen ja muine hallinnointi- ja markkinointikustannuksineen kasvavat liian suuriksi.

18b. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoilla?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei**
- e. ei kantaa

Jos ei, miten esitystä tulisi muuttaa?

Vapaamuotoiset huomiot

- katso vastaus kysymykseen 18

19. Miten ihmisen lisääntyvä mahdollisuus valita palveluntuottaja ja vaikuttaa siten palveluihinsa vaikuttaa ihmisen hoitoon?

Vaarana on, että hoito / palvelu pirstaloituu sekä kokonaisvastuu hoidosta / palvelusta kärsii.

20. Onko laki tarkoituksenmukainen hammashoidon näkökulmasta?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei**
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Kysymyksessä pyydetään kannanottoa hammashoitoon, mutta sillä viitattaneen lakiluonnoksessakin virallisesti mainittuun suun terveydenhuoltoon. Suun terveydenhoidon kannalta nousee lakiluonnoksessa esille samat asiat kuin muunkin terveydenhuollon osalta:

- *kapitaatioperuste lisää alidiagnostointia ja –hoitoa*
- *yritykset tulevat valikoimaan palveluja vähän käyttäviä terveitä työkäisiä listoilleen, vaativat hoidot ja/tai paljon palveluja käyttävät henkilöt tullaan ohjaamaan maakuntien yhtiöihin*
- *neuvolaikäisten lasten ehkäisevä suun terveydenhoito ja korjaava hoito jäävät vanhempien vastuulle -> vuosien työllä saavutettu lasten ja nuorten suun terveys tulee heikkenemään*
- *laitoshoidon ja ikäihmisten suun terveydenhuollosta ei ole lainsäädännössä mitään mainintaa; avoimeksi jää, kuka kantaa siitä vastuun.*
- *Yksityiset yrittäjät saavat myös merkittävän kilpailuedun viestinnän ja markkinoinnin osalta, koska heillä rakenteet palvelutuotantoon ovat valmiina 2019. Palveluntuottajille esitetyt vaatimukset sulkevat myös pois pienet yrittäjät ja ammatinharjoittajat, sillä tuottamiskustannukset tietojärjestelmähankintoihin, kohonneeseen potilasvakuutusmaksuineen ja muine hallinnointi- ja markkinointikustannuksineen kasvavat liian suuriksi.*

21. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei**
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Uudistus on liian mittava tehtäväksi esitetyssä laajuudessa näin nopealla aikataululla. Ennakoimattomia riskejä on runsaasti, ja perusteellinen riskien arviointi puuttuu.

22. Miten arvioitte uudistuksen vaikuttavan oman taustaorganisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

Kunnan vaikutusmahdollisuudet sosiaali- ja terveystalveluiden järjestämiseen ja tuottamiseen poistuvat. Lisäksi vaalijärjestelmä tulee suosimaan suurten pääkaupunkiseudun kuntien ehdokkaita maakuntavaaleissa.

23. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

24. Yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.